

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI ELM VƏ TƏHSİL NAZİRLİYİ
AZƏRBAYCAN DÖVLƏT İQTİSAD UNIVERSİTETİ (UNEC)

Təsdiq edirəm:
“İqtisadiyyat” kafedrasının
müdiri: i.ü.f.d., dos.S.İ.Hübətova

**BEYNƏLXALQ İQTİSADIYYAT
FƏNNİ ÜZRƏ İŞÇİ TƏDRİS PROQRAMI
(Syllabus)**

I. Fənn haqqında məlumat

Fənnin kodu: 00171
Fənnin növü: əsas
Tədris semestri: payız
Tədris forması: Əyani, qiyabi
Fakültə: İqtisadiyyat və idarəetmə
Tədris yükü: 60 saat (30/30)
Kredit sayı: 4

II. Fənnin təsviri

Qloballaşma dünya bazarlarının integrasiyasına təkan verdi. Asiyada istehsal olunan mallar Avropada cüzi bir qiymətə satıla bilər və texnologiya daha yüksək səmərəlilik üçün fəaliyyətlərin kəndən alınmasına imkan verir. Nəticədə, hökumətlər yerli sosial və iqtisadi məqsədlərin yerinə yetirilməsini təmin etmək üçün ticarət siyasətlərini və makroiqtisadi mənzərəni diqqətlə nəzərdən keçirməlidirlər.

Bu kurs həm ticarət, həm də pul məsələlərini əhatə edən ölkələr arasında iqtisadi əlaqələrin təhlilini təqdim edir. Kursun birinci yarısı beynəlxalq ticarət nəzəriyyəsi və siyasətindən bəhs edir. Siz ölkələrin niyə bir-biri ilə ticarət etdiyi və beynəlxalq ticarətin rifah və gəlir bölgüsünə təsiri kimi mühüm mövzuları araşdıracaqsınız. Siz həmçinin beynəlxalq ticarətdə firma heterojenliyinin rolunu və qloballaşma ilə bərabərsizlik arasındakı əlaqələri təhlil edəcəksiniz.

Kursun ikinci yarısında beynəlxalq makroiqtisadiyyat nəzərdən keçirilir. Ödəniş balansını hesabları, açıq iqtisadiyyatın gəlir identifikasiyası, likvidlik tələsi və valyuta qiymətləndirmələrinin təsiri kimi əsas mövzuları əhatə etməklə, mövcud siyasət mühiti və onun beynəlxalq ticarət münasibətlərinə təsiri haqqında hərtərəfli anlayış əldə edəcəksiniz. Bu hissə inkişaf etməkdə olan ölkələrin makroiqtisadi problemlərini və bu problemlərin inkişaf etmiş dünyadakı nəticələrini öyrənir. İnkişaf etməkdə olan ölkələrin zəngin iqtisadiyyatları ələ keçirmək axtarışında xüsusi çətinlikləri var. Məsələn, inkişaf etməkdə olan regionlarda aşağı gəlir səviyyəsi oradakı makroiqtisadi tənəzzülləri inkişaf etmiş ölkələrlə müqayisədə daha ağırlıq edir və bu, ölkə qrupları arasında siyasi və sosial gərginliyə səbəb ola bilər. Bu və digər məsələlər bu kursda müzakirə olunur.

III. Fənnin məqsədi və vəzifələri

Bu kurs bakalavr tələbələrini Beynəlxalq İqtisadiyyat nəzəriyyəsi və onun real dünyaya tətbiqi ilə tanış edir. Bu kursu bitirdikdən sonra tələbələr aşağıdakıları edə biləcəklər:

- Beynəlxalq ticarətin alternativ nəzəriyyələrini müqayisə etmək
- Beynəlxalq ticarət modellərini təhlil etmək və sınaqdan keçirmək
- Tariflərin və qeyri-tarif maneələrinin təsirini qiymətləndirmək
- Proteksionist siyasətin etibarlılığını və səmərəliliyini müəyyən etmək
- Güzəştli ticarət razılaşmalarının təsirini qiymətləndirmək
- Ölkənin ödəniş balansını oxuyub və təhlil etmək
- Valyuta bazarının necə işlədiyini anlamaq
- Dünya iqtisadiyyatında və makroiqtisadi siyasətlərdə baş verən dəyişikliklərə cavab olaraq ABŞ dollarının və digər valyutaların dəyərindəki hərəkətləri proqnozlaşdırmaq
- Valyuta məzənnəsi rejimləri və beynəlxalq valyuta standartlarını müqayisə etmək
- İnkişaf etməkdə olan iqtisadiyyatlarda maliyyə böhranları, onların səbəbləri və həlli yollarını izah etmək

IV. Fənnin müəhazirə mövzuları

1. Beynəlxalq iqtisadiyyata giriş : mahiyyəti, predmeti,obyekti və strukturu
2. Müqayisəli üstünlüklər prinsipi və ticarətin faydası: Rikardo modeli
3. Beynəlxalq ticarətin Hekşer-Olin modeli
4. Beynəlxalq ticarətin alternativ nəzəriyyələri: elmi-texniki tərəqqinin beynəlxalq ticarətə təsiri
5. Beynəlxalq ticarət siyasətinin tarif tənzimlənməsi alətləri
6. Beynəlxalq ticarətin qeyri-tarif tənzimlənmə siyasəti
7. ÜTT çərçivəsində çoxtərəfli ticarət razılaşmaları və beynəlxalq ticarət qaydaları
8. Regional ticarət sazişləri və integrasiya prosesləri. Aİ və NAFTA (USMCA) integrasiya modeli
9. Çoxmilli şirkətlərin birbaşa xarici investisiyaları və xarici autsorsinq
- Aİ və NAFTA (USMCA) integrasiya modeli
10. Beynəlxalq maliyyə, milli gəlir uçotu və tədiyyə balansının hesabları
11. Xarici valyuta bazarları və valyuta məzənnələri
12. Beynəlxalq valyuta sisteminin təkamülü və BVF-nin rolu
13. Qlobal maliyyə böhranları və beynəlxalq tənzimləmə təşəbbüsləri
14. İnkişaf etməkdə olan ölkələrin iqtisadi artım modeli və borc problemləri
- 15 Qloballaşma prosesində ticarət, əmək və ətraf mühit standartları

V. Prerekvizitlər

Mikroiqtisadiyyat və Makroiqtisadiyyat

VI. Fənnin tədris metodologiyası

Kursda aşağıdakı tədris metod və formalarından istifadə edilir:

- Müəhazirələr
- Seminarlarda problem həlli və müzakirə
- Kompüter laboratoriyalarında müstəqil iş (Excel və STATA proqramlarından istifadə edərək ev tapşırıqlarını yerinə yetirmək, iqtisadi məlumatlarla işləmək, internetdə araşdırma aparmaq)
- Ədəbiyyatla müstəqil iş

VII. Mövzuların məzmunu və tədris-tematik bölgüsü

Sıra	Mövzuların adları	Mühazirə/məşğələ
1	Beynəlxalq iqtisadiyyata giriş : mahiyyəti, predmeti,obyekti və strukturu	2/2
2	Müqayisəli üstünlüklər prinsipi və ticarətin faydası: Rikardo modeli	2/2
3	Beynəlxalq ticarətin Hekşer-Olin modeli	2/2
4	Beynəlxalq ticarətin alternativ nəzəriyyələri: elmi-texniki tərəqqinin beynəlxalq ticarətə təsiri	2/2
5	Beynəlxalq ticarət siyasətinin tarif tənziqlənməsi alətləri	2/2
6	Beynəlxalq ticarətin qeyri-tarif tənziqlənmə siyasəti	2/2
7	ÜTT çərçivəsində çoxtərəfli ticarət razılaşmaları və beynəlxalq ticarət qaydaları	2/2
8	Regional ticarət sazişləri və inteqrasiya prosesləri. Aİ və NAFTA (USMCA) inteqrasiya modeli	2/2
9	Çoxmilli şirkətlərin birbaşa xarici investisiyaları və xarici autsorsinq	2/2
10	Beynəlxalq maliyyə, milli gəlir uçotu və tədiyyə balansının hesabları	2/2
11	Xarici valyuta bazarları və valyuta məzənnələri	2/2
12	Beynəlxalq valyuta sisteminin təkamülü və BVF-nin rolu	2/2
13	Qlobal maliyyə böhranları və beynəlxalq tənziqlənmə təşəbbüsləri	2/2
14	İnkişaf etməkdə olan ölkələrin iqtisadi artım modeli və borc problemləri	2/2
15	Qloballaşma prosesində ticarət, əmək və ətraf mühit standartları	2/2
	Cəmi: 60 saat	30/30

VIII. Təvsiyə olunan əsas ədəbiyyat:

1. Krugman, P., Obstfeld, M., & Melitz, M. (2017). International Economics: Theory and Policy, the latest edition. H. Seyidoğlu, Uluslararası İktisat: Teori Politika ve Uygulama, 17. Baskı, İstanbul, Güzem

Yayınları, 2009.

2. Salvatore, D. (2019). International economics. John Wiley & Sons.

3. Halil Seyidoğlu “Uluslararası İktisad” Anadolu Üniversitesi, Türkiye, 2019

4. Beynəlxalq İqtisadiyyat Nəzəriyyəsi və Siyasəti: Paul R. Krugman Princeton University Maurice Obstfeld University of California, Berkeley Marc J. Melitz Harvard University ninth edition

5. Beynəlxalq iqtisadiyyat. Robert J. Carbaugh. Mərkəzi Vaşinqton Universitetinin İqtisadiyyat professoru, XV nəşr.

Əlavə ədəbiyyat:

6. Krueger, Anne, “What Everyone Needs to Know” Published in the United States of America by Oxford University, 2020

7. Ayberk Şeker “Uluslararası ticaret” Ankara 2020

8. Агапова, Т. А., & Серегина, С. Ф. (2009). Макроэкономика: Учебник–М. Издательство «Дело и Сервис».

9. Appleyard, D. R., Field, Jr. A. J., Cobb, S. L. (2010). International Economics, New York: McGraw-Hill.

10. Carbaugh, R. J. (2009). International Economics, South-Western Cengage Learning, USA.

11. Chacholiades, M. (1990). International Economics, New York: McGraw-Hill Publishers.

12. Çelik, K. (2008). Uluslararası İktisat, Trabzon: Murathan Yayınevi.

13. Karluk, S. R. (2003). Uluslararası Ekonomi Teori ve Politika, İstanbul: Beta Yayınları.

14. Kazgan, G. (1997). İktisadi Düşünce veya Politik İktisadın Evrimi, İstanbul.

15. Marrewijk, C. V. (2007). International Economics: Theory, Application, and Policy, Oxford: Oxford University Press.

16. Roberts, R. D. (2002). Tercih: Bir Serbest Ticaret ve Korumacılık öyküsü, Ankara: Liberte Yayınları (Çev. Mustafa Acar).

17. Samuelson, P. A., Nordhaus, W. (2001). Economics, International Edition, New York: McGraw Hill.

18. Миклашевская Н.А., Холопов А.В. Международная экономика. Изд. 4-е, дополн. - М.: Дело и сервис, 2008, - 368с. 2. Мировая экономика : учебное пособие для студентов учреждений высшего образования по специальности "Мировая экономика" / [А. А. Праневич и др.]; под редакцией А. А. Праневич. - Минск : БГЭУ, 2014. - 509, [1] с.

19. Миклашевская Н.А., Холопов А.В. «Международная экономика». Учебник. Москва, издательство «Дело и Сервис»-2000

20. Аголова Т.А., Серегина С.Ф., «Макроэкономика» Учебник. Москва, издательство «Дело и Сервис»-2002

21. Толкачев С.А., «Международная экономика: Теория и практика». Москва, издательство «Компания Спутник»- 2000

İnternetresurs:

22. <https://www.un.org>wto>

23. <https://www.imf.org>home>

SEMİNAR-MƏŞĞƏLƏLƏR: HAZIRLIQ VƏ QIYMƏTLƏNDİRMƏ

Seminar-məşğələ dərslərində tələbə öz fikirlərini məntiqi ardıcılıqla ifadə və izah etməyi, habelə arqumentlərlə əsaslandırmağı bacarmalıdır. Buna nail olmaq üçün tələbə:

1) Seminar məşğələsinin hər bir mövzusu üzrə müzakirəyə çıxarılan suallarla diqqətlə tanış olmalı;

2) Müvafiq mühazirə materiallarını diqqətlə öyrənməli;

3) Mövzu üzrə tövsiyə edilən ədəbiyyatı oxumalı və öyrənməli;

4) Seminar məşğələsində müzakirəyə çıxarılan hər bir sual üzrə qısa çıxış hazırlamalı;

5) Mövzu üzrə verilən praktik tapşırıqlar və məsələləri yerinə yetirməklə praktik bacarıqlara yiyələnəlidir.

DƏRSƏ DAVAMIYYƏT

Təhsilalanlara 75%-lik davamiyyət limiti tətbiq edilir. Davamiyyət limiti üzrə yuvarlaqlaşdırma (7,5 q/b - 8 q/b) tətbiq edilmir. Fənn üzrə bu həddi aşanlar həmin fənn üzrə aralıq qiymətləndirməyə (sessiya imtahanına) buraxılmır. Davamiyyət limitini aşmayan əyani təhsilalanlar üçün həmin fənn üzrə davamiyyətə görə bal verilmir.

FƏNN ÜZRƏ QIYMƏTLƏNDİRMƏ (*Əyani təhsilalma forması üzrə*)

UNEC-də bakalavriat səviyyəsində təhsilin bütün illəri üzrə fənlərin attestasiyası hər biri 50 bal formalaşdıran cari və aralıq qiymətləndirmə (toplam 100 bal) əsasında həyata keçirilir. Cari qiymətləndirmə bakalavrların bilik və bacarıqlarının semestr ərzində qiymətləndirilməsi, aralıq qiymətləndirmə isə imtahan sessiyası zamanı həyata keçirilən qiymətləndirmədir.

Cari qiymətləndirmə üzrə 50 bal bakalavrların semestr ərzində topladıqları *aktivlik və ara qiymətləndirmə* ballarının cəmlənməsi ilə formalaşır. Aktivlik balı hər bir fənn üzrə semestr ərzində maksimal 20 bal ola bilər və bu bal tədrisi mühazirə və seminar dərsləri ilə həyata keçirilən fənlərdə seminar dərslərində alınan ballar əsasında fənlərin tədris növünə uyğun olaraq formalaşır.

Seminar dərslərində və praktik məşğələlərdə qiymətləndirmə 10 ballıq şkala əsasında həyata keçirilir və həmin ballar EDUMAN sistemində aşağıdakı nisbətlərdə hesaba alınır:

10 bal = 5 bal
9 bal = 4,5 bal
8 bal = 4 bal
7 bal = 3,5 bal
6 bal = 3 bal
5 bal = 2,5 bal
4 bal = 2 bal
3 bal = 1,5 bal
2 bal = 1 bal
1 bal = 0,5 bal

Qeyd: fənnin tədris növü mühazirə, seminar və laboratoriya olduğu zaman seminar dərsi üzrə bal nisbəti EDUMAN sistemində 10 bal = 2,5 bal nisbətində uyğun hesaba alınır:

Seminar dərslərində (qabiliyyət tələb edən fənlər istisna olmaqla) alınan ballar əsasında formalaşan yekun aktivlik balı aşağıdakı düsturla müəyyən edilir:

$$B = ((b_1 + b_2 + b_3 + \dots + b_n) / s) * m / 10$$

Burada,

B - yekun aktivlik balı;

b - seminar dərslərində alınan müxtəlif ballar;

s - semestr ərzində verilən cavabların sayı;

m - aktivlik balına ayrılan maksimal bal;

10 - bir seminar dərslərində toplanan maksimal baldır.

Bakalavrlar semestr ərzində cəmi 4 dəfə, hər dəfə isə 10 bal aldığı halda maksimal aktivlik balını - 20 balı toplamış olur. Bu halda nəticə sistemdə $((10+10+10+10)/4)*20/10 = 20$ olaraq hesaba alınır.

Maksimal bal toplaya bilməyənlər isə istədiyi halda 5-ci, 6-cı, 7-ci və s. dəfə cavab verməklə aktivlik balı toplaya bilərlər. Bu zaman müəllim ilkin olaraq həmin qrupda ümumilikdə 4 dəfə cavab verməyənlərdən başlamaqla növbəlilik prinsipi əsasında bakalavrların cavab verməsi üçün imkan yaradır.

Bakalavrlar semestr ərzində seminar dərslərində 4 dəfədən az cavab verdiyi halda çatışmayan cavab sayı sistem tərəfindən "0" bal olmaqla nəzərə alınır. Məsələn, əgər hər hansı təhsilalan bir fənn üzrə semestr ərzində cəmi 2 dəfə seminar dərslərində cavab verib və hər dəfə 10 bal aldığı halda onun yekun aktivlik balı hesablanan zaman həmin təhsilalanın nəticəsi $((10+10+0+0)/4)*20/10$ kimi hesablanır. Seminar dərslərində ümumiyyətlə balı olmayan tələbənin aktivlik balı isə "0" bal hesab edilir.

Semestr ərzində təhsilalanların hər bir fənn üzrə topladığı nəticə tam olmadığı halda semestrin sonunda sistem tərəfindən adi riyazi qaydada həmin nəticələr yuvarlaqlaşdırılır (məs. 6,5 bal – 7 bal kimi nəzərə alınır).

Ara qiymətləndirmə. Hər bir fənn üzrə semestr ərzində maksimal 30 bal formalaşdıran və ilk 7 tədris həftəsi ərzində keçilmiş mövzular üzrə (7-ci həftə də daxil olmaqla) aparılan qiymətləndirmədir. Ara qiymətləndirmə mərkəzləşdirilmiş qaydada test və ya yazılı üsulda 8-ci və 9-cu tədris həftələri ərzində keçirilir və təhsilalanlara həmin dövrə qədər mühazirəsi tamamlanmayan mövzu üzrə test və ya yazılı cavablandırılan sual təqdim edilmir.

Test üsulunda keçirilən ara qiymətləndirmə zamanı hər bir fənn üzrə təhsilalanlara 30 test təqdim olunur. Testlərin hər biri 1 balla qiymətləndirilir və səhv cavablandırılmış testlər düz cavablara təsir etmir. Yazılı üsulunda keçirilən ara qiymətləndirmə zamanı isə hər bir fənn üzrə təhsilalanlara 3 sual təqdim olunur. Bu qiymətləndirmə zamanı hər bir təhsilalana fənlərin xüsusiyyəti nəzərə alınmaqla müxtəlif vaxt müddətləri verilir. Bu vaxt müddətləri UNEC Elmi Şurasının qərarı ilə müəyyən edilir.

Ara qiymətləndirmə üzrə üzrlü imtahanları (habelə olduğu halda texniki problem yaranmış imtahanlar) 11-ci tədris həftəsi ərzində eyni qaydada ardıcıl günlərdə keçirilir.

Fənlər üzrə ara qiymətləndirmə onların tədrisi formasından (əyani, hibrid və ya online) asılı olmayaraq universitetin imtahan zallarında və ya bu məqsədlə müəyyən edilən auditoriyalarda test, qarışıq və ya yazılı üsullardan birinin istifadə edilməsi ilə keçirilir. Bu qiymətləndirmə üzrə nəticələr kağız formasında arxivləşdirilmir.

Bakalavriat və magistratura səviyyələri üzrə təhsilalanlara 75%-lik davamiyyət limiti tətbiq edilir. Fənn üzrə bu həddi aşanlar həmin fənn üzrə aralıq qiymətləndirməyə (sessiya imtahanına) buraxılmır. Davamiyyət limitini aşmayan əyani təhsilalanlar üçün həmin fənn üzrə davamiyyətə görə bal verilmir. Qiyabi təhsilalma forması üzrə isə davamiyyət səviyyəsindən asılı olaraq maksimum 10 bal verilir.

Aralıq qiymətləndirmə. Test, yazılı, qarışıq, şifahi və ya qabiliyyət imtahanı üsullarından biri ilə hər semestrin sonunda keçirilən sessiya imtahanıdır. Bu imtahanlarda təhsilalanların qiymətləndirilməsi 50 bal üzərindən hər bir imtahan üsulu üzrə müəyyən edilən qaydada həyata keçirilir.

Aralıq qiymətləndirmə semestr ərzində keçilmiş bütün mövzular üzrə tərtib edilən testlər, yazılı və ya şifahi imtahan sualları (qabiliyyət tələb edən fənlər istisna olmaqla) əsasında həyata keçirilir. Bu qiymətləndirmənin cədvəli imtahanlar arasında minimum 2 gün fasilə verilməklə tərtib olunur. İmtahan cədvəli 13-cü tədris həftəsində UNEC-in saytında elan edilir.

Test üsulunda keçirilən aralıq qiymətləndirmə zamanı hər bir fənn üzrə təhsilalanlara 50 test təqdim olunur. Testlərin hər biri 1 balla qiymətləndirilir və səhv cavablandırılmış testlər düz cavablara təsir etmir. Yazılı üsulunda (qabiliyyət tələb edən fənlər istisna olmaqla) keçirilən aralıq qiymətləndirmə zamanı isə hər bir fənn üzrə təhsilalanlara 5 sual təqdim olunur. Bu qiymətləndirmə zamanı hər bir təhsilalana fənlərin xüsusiyyəti nəzərə alınmaqla müxtəlif vaxt müddətləri verilir. Bu vaxt müddətləri UNEC Elmi Şurasının qərarı ilə müəyyən edilir.

Cari və aralıq qiymətləndirmə. Tədrisi mühazirə və seminar dərslərindən ibarət olmaqla həyata keçirilən fənlərdə cari qiymətləndirmə üzrə 50 balın 20 balı aktivlik balı hesabına (10 bal = 5 bal nisbətində seminar dərslərində toplanan bal), 30 balı isə ara qiymətləndirmə əsasında təmin edilir. Aralıq qiymətləndirmə üzrə 50 bal - test və ya yazılı üsulda keçirilən sessiya imtahanı əsasında formalaşır.

İMTAHAN VƏ İMTAHANA GƏDƏR TOPLANAN BALLAR ƏSASINDA SEMESTR NƏTİCƏSİNƏ GÖRƏ QIYMƏTLƏNDİRMƏ

91-100 bal	əla	A
81-90 bal	çox yaxşı	B
71-80 bal	yaxşı	C
61-70 bal	kafi	D
51-60 bal	qənaətbəxş	E
51 baldan aşağı	qeyri-kafi	F

QEYD: İmtahanda minimum 17 bal toplanmasa, imtahana qədər yığılan ballar toplanmayacaq.